

Den allerliderligste skare

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1224

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Emil Andersen, Rasmus Voss og Christian Sune Pedersen

Den allerliderligste skare

Gyldendal 2025. 432 sider illustreret. 300 kr.

Af Kresten Søe

Koloniseringsforsøg i kølvandet på Hans Egedes missionærarbejde

Hans Egedes rejse til Grønland 1721 og den efterfølgende rolle som missionær over for inuitterne er nok bekendt for de fleste. Langt mindre udbredt er den efterfølgende fortælling om den danske konge, Frederik 4.s bestræbelser på at sætte skub i Danmarks-Norges kolonisering af verdens største ø 1728-1731. Hensigten var her at sikre den dansk-norske dominans og kontrol over det enorme ugæstfri landområde og dets indbyggere og resurser.

I forvejen var især hollænderne i fuld gang med hvalfangst og handel i området, hvis rigdomme mestendels bestod af hvalspæk og pelsværk af ræv, rensdyr og sæl. Alt sammen handelsvarer i storværdi i Europa, som produkter af inuitternes arbejde med fangst og jagt.

Den danske konges ønske om beherskelse krævede dog både militær tilstedeværelse og fastboende danske kolonister. Der skulle med andre ord dels opbygges nye kolonier for at få kontrol over handelen med den grønlandske befolkning og dels rejses et fort med en garnison og kanoner til skræk og advarsel. Herved var hensigten ud over lokal manifestation fx at klemme hollænderne ud som aftagere af inuitternes produkter. Men omstændigheder var langt fra ideelle med hensyn til fast europæisk bosættelse, idet Grønland for størstedelen var et ugæstfrit område, der kun var tilgængeligt med skib i sommermånederne.

En ekspedition afsejler fra København

Ekspeditionen i 1728-1731 blev foretaget med tre skibe, som var tungt lastede med byggematerialer, husdyr, redskaber, proviant, våben og de mange øvrige fornødenheder til ophold og overvintring.

Om bord på skibene var over 100 mænd og kvinder fordelt fra det daværende danske samfunds top til nederste bund med håndværkere, soldater, officerer, embedsfolk, søfolk og hvalfangere.

Yderligere tilkom et islæt af tiltænkte kolonister bestående af mandlige og kvindelige straffefanger, som inden afrejsen var blevet tvangsgift efter lodtrækning i den hensigt, at de og deres børn skulle

danne grundlag for en fremtidig fastboende kolonibefolkning.

De ombordværende grundlagde to kolonier. Først Godthåb - den nuværende grønlandske hovedstads Nuuk - og senere en ny koloni, Napisene på øen Nipisat, der senere nuværende Sisimiut.

Stort mandefald på grund af sygdom og kulde

Foruden udfordringerne i den barske natur tyndede sygdomme - især skørbug - den første vinter ud i deltagerskaren.

Som om dette ikke var nok, bød alle tre år på et utal af frustrerende stridigheder i form af konflikter og magtkampe mellem guvernøren, officerer, menige og embedsfolk.

Det sidste resulterede dog til gengæld i et stort righoldigt kildemateriale i form af redegørelser og skrivelser med gensidige anklager til den enevældige danske konge. Et arkivmateriale, som de tre forfattere netop for en stor del har lagt til grund for deres research og udgivelse af denne bog.

De mange efterladte kilder har også været et uvurderligt vidnesbyrd om detaljerne i livet i kolonien og levevilkårene under de barske forhold, der sammenholdt med hinanden giver et tæt indblik i den menneskelige interaktion, strabadser og liv i Godthåb og Napisene. Hertil kommer - sidst men bestemt ikke mindst - et indblik i grundlag og forløb af de mange konflikter, der for en stor del var udløst af mangel på nærmere udstikning af ansvar, ledelse og kompetence allerede inden afrejsen fra København.

Velfungerende kombination af kronologisk og tematisk opbygning

Bogen er på en gang både kronologisk og tematisk opbygget som en samlet fremstilling af begivenhederne fra afsejlingen til koloniseringsforsøgets sammenbrud med både forhistorie og de agerendes senere skæbne.

Forfatterne har i fremstillingen lagt stor vægt på at kaste lys på 1700-tallets mennesker og deres mentalitet, ligesom bogen skildrer og skaber forståelse for disses ageren, rationale og handlingsmuligheder med udgangspunkt i den danske samtidshistoriske ramme.

I forordet benævnes tre hovedspor. Først det gennemgående fokus på ekspeditionens overordnede formål og kulturmødet med den grønlandske befolkning.

Herefter følger et indholdsspor i form af en dybere redegørelse for stridighedernes grundlag i samtidens magtfordeling, ekspeditionens organisering og datidens begrebsforståelse omkring magt, ære og troskab i forhold til den enevældige konge.

Det tredje spor omhandler de menige kolonisters kår i det arktiske klima, deres kulturelt betingede selvforståelse for situation, kampen for tilværelsen og mødet med inuitterne - alt sammen i sammenhæng ud fra deres kulturelle baggrund i periodens referenceramme.

Tematiseringen er fx opbygget både i fremstillingens kronologiske forløb og via kapitler centreret om fx kosten, hvalfangsten og de dodes efterladte skibskister også her med analyse med udgangspunkt i de samtidshistoriske forhold.

Et spændende, letlæst, grundigt researchet værk

Bogen er illustreret med vignetter, kort, samtidstegninger og fotos og udgør på en gang både spændende og indsigtfuld læsning. Den historiske og etniske ramme er bred og velfungerende og dertil fint inkorporeret i fremstillingen.

Herved gives læseren et godt indblik i de agerendes baggrund og handlinger, som så igen giver glimrende og velunderbyggede svar på bogens mange "hvordan og hvorfor" spørgsmål.

Derudover inddrages gennem fremstillingen med stor kvalitet forfatterens stadige afvejning af sammenhæng og forståelse for både baggrund og forløb af i de mange ofte altødelæggende konflikter og magtkampe.

Bogen er på den måde spændende dramatisk læsning med fin indsigt i både 1700-tallets levevilkår, kulturelle ramme, magtstruktur og det daværende samspil mellem inuitter og de tilrejsende danske kolonisatorer.

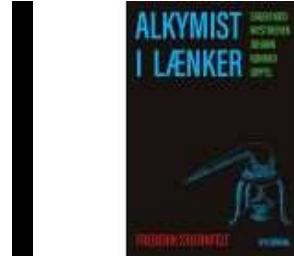
SE RELATEREDE ARTIKLER

STRUENSEE

DET FØRSTE FÆNGSEL

ALKYMIST I LÆNKER

Henrettelser af Fredericia-modstandsfolk

Erik Ingemann Sørensen fortsætter fortællingen om tiden op til Danmarks befrielse i 1945

Museumsnumre 120 - Præstekjole

Ole Mortensøn fortæller om præstens beklædning

TV-tips, uge 17, 2025

Bl.a. dokumentar om panserslaget ved Kursk

Søfarer

Den nye permanente udstilling på MUseum for Søfart